

УДК [377.04:005.966-027.561]:331.5

*Інна Гриценюк, кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу виховання
і професійної кар'єри,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна*

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ПРАЦІ У ПРОФОРІЄНТАЦІЙНУ РОБОТУ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ З КАР'ЄРИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Розглядається інтеграція тенденцій ринку праці у профорієнтаційну роботу та консультування з кар'єри здобувачів у закладах фахової передвищої освіти як планування кар'єри, що гарантує відповідність мінливим вимогам ринку праці. Висвітлено використання актуальних даних про зайнятість і галузеву інформацію, яку застосовують консультанти з кар'єри і допомагають студентам приймати обґрунтовані рішення щодо майбутньої професії, розвивати відповідні навички та адаптуватися до динамічних умов ринку праці. Обґрунтовано системний підхід, що допомагає студентам розуміти нові галузі, передбачати зміни в кар'єрі та навчатися впродовж усього життя. Він долає розрив між академічною підготовкою та практичним працевлаштуванням, сприяючи формуванню більш конкурентоспроможних, життєстійких та обізнаних про можливості випускників.

Ключові слова: тенденції ринку праці, профорієнтація, консультування з кар'єри, заклади фахової передвищої освіти, працевлаштування, планування кар'єри, конкурентоспроможність.

Abstract. The article considers the integration of labor market trends into career guidance and career counseling for students in professional higher education institutions as career planning that guarantees compliance with the changing requirements of the labor market. The article highlights the use of up-to-date employment data and industry information used by career counselors to help students make informed decisions about their future profession, develop relevant skills, and adapt to dynamic labor market conditions. A systematic approach is proposed to help students understand new industries, anticipate career changes, and become lifelong learners. It bridges the gap between academic training and practical employment, contributing to the formation of more competitive, resilient and opportunity-aware graduates.

Keywords: labor market trends, career guidance, career counseling, higher education institutions, employment, career planning, competitiveness.

У дедалі динамічнішому та складнішому економічному середовищі узгодження результатів освіти з вимогами ринку праці є не лише питанням працевлаштування, а й особистої та професійної самореалізації. У міру того, як галузі розвиваються через глобалізацію, технологічний прогрес, діджиталізацію та соціально-економічні зрушення, заклади фахової передвищої освіти та системи профорієнтації повинні адаптуватися, включивши сучасну інформацію про ці тенденції у свої профорієнтаційні практики.

Профорієнтація, що відповідає тенденціям ринку праці, починається з глибокого розуміння поточних і прогнозованих потреб роботодавців, а також ширших секторів економіки, які можуть зазнати зростання або занепаду. Для студентів фахової передвищої освіти, які орієнтовані на здобуття конкретних технічних або прикладних навичок, актуальність такої інформації особливо висока. Консультанти повинні вміти інтерпретувати дані звітів про ринок праці, опитувань роботодавців та регіональних економічних прогнозів, щоб інформувати студентів про нові галузі, попит на нові набори навичок та наслідки автоматизації, штучного інтелекту та віддаленої роботи для різних професій [1; 2; 3].

Не менш важливо допомогти здобувачам фахової передвищої освіти осмислити ці дані відповідно до їхніх особистих інтересів, здібностей і цінностей. Консультування з кар'єри має підтримувати студентів у розробці кар'єрних планів, які не лише відповідають можливостям ринку праці, а й узгоджуються з їхніми власними прагненнями. Для цього потрібен тонкий діалог, який збалансовує реалії ринку праці з цілями особистості, заохочує гнучке мислення, навчання впродовж усього життя та розвиток навичок, які можна передавати іншим. У цьому контексті наріжним каменем кар'єрного розвитку стає кар'єрна адаптивність – здатність здобувачів фахової передвищої освіти управляти переходами, невизначеністю та змінами.

Інтеграція тенденцій ринку праці в консультування з кар'єри передбачає створення міцних партнерських зв'язків між закладами фахової передвищої освіти та промисловістю. Ці зв'язки гарантують, що навчальні програми залишатимуться

актуальними, а студенти матимуть доступ до стажування, практики та інших форм практичного навчання, які подолають розрив між освітою та працевлаштуванням. Служби кар'єри повинні активно співпрацювати з роботодавцями, щоб надати студентам можливість взаємодіяти з професіоналами, брати участь у реальних проєктах і отримувати наставництво, тим самим збагачуючи їхнє розуміння очікувань на робочому місці і допомагаючи їм будувати мережі [4].

Технології також відіграють важливу роль у цій інтеграції. Цифрові платформи, які аналізують дані про ринок праці, пропонують вакансії в режимі реального часу та використовують алгоритми для підбору здобувачам фахової передвищої освіти потенційних кар'єрних шляхів на основі їхніх профілів, можуть значно покращити процес профорієнтації. Кар'єрні радники повинні бути навчені не лише інтерпретувати такі дані, а й навчати здобувачів фахової передвищої освіти, як самостійно користуватися цими інструментами, щоб вони могли брати активнішу участь в управлінні своєю кар'єрою [5].

Інтеграція тенденцій ринку праці в консультування з кар'єри перетворює профорієнтацію зі статичної, одноразової послуги на динамічний, безперервний процес, який розвивається разом зі студентами та економікою. Важливо підкреслити, що успішна інтеграція тенденцій ринку праці в консультування з кар'єри у фаховій передвищій освіті залежить не лише від доступу до актуальних даних, а й від здатності консультантів та викладачів інтерпретувати та ефективно доносити цю інформацію до студентів. Іншими словами, самої лише статистики зайнятості чи економічних прогнозів недостатньо. Вони повинні бути перетворені на змістовні рекомендації, які допоможуть студентам зрозуміти, як ринкові тенденції пов'язані з їхньою галуззю навчання, їхніми довгостроковими прагненнями та конкретними кроками, які вони можуть зробити, щоб зорієнтуватися у своєму кар'єрному шляху [6; 7].

Наприклад, коли певні сектори починають швидко розвиватися –наприклад, «зелена» економіка, інформаційні технології чи охорона здоров'я – студенти

повинні не лише знати про збільшення можливостей працевлаштування в цих галузях, але й мати уявлення про конкретні кваліфікації, сертифікати та досвід, які зроблять їх конкурентоздатними кандидатами. Консультування з кар'єри стає мостом між теоретичними знаннями, отриманими у вищій школі, і практичними реаліями працевлаштування. Підкреслюючи важливість міждисциплінарних навичок, адаптивності та м'яких навичок, таких як комунікація, вирішення проблем і робота в команді, консультанти можуть підготувати здобувачів фахової передвищої освіти до конкуренції на ринку праці, який все більше цінує не лише технічну майстерність, але й спритність та емоційний інтелект.

Система консультування з кар'єри повинна також готувати студентів до процвітання у світі, де кар'єрні траєкторії більше не є лінійними чи передбачуваними. На зміну традиційній моделі просування крок за кроком ієрархічними сходами в межах однієї компанії чи професії прийшла більш гнучка модель, де кар'єрні шляхи часто передбачають бічні переміщення, переходи між галузями або поєднання кількох ролей, включно з фрілансом, неповною зайнятістю та віддаленою роботою. Таким чином, консультанти повинні допомогти здобувачам фахової передвищої освіти прийняти мислення, спрямоване на навчання впродовж усього життя та особистий розвиток. Це включає заохочення студентів до постійного оновлення своїх навичок, вивчення різноманітних можливостей і відкритості до нових професійних ідентичностей, які можуть з'явитися в міру розвитку індустрії [8].

На інституційному рівні інтеграція знань про ринок праці в розробку навчальних програм також є життєво важливим компонентом. Академічні програми мають бути розроблені або скориговані у партнерстві з роботодавцями та аналітиками ринку праці, щоб гарантувати, що вони надають компетенції, які є не лише академічно обґрунтованими, але й економічно релевантними. Кар'єрні радники можуть відігравати ключову роль у цьому циклі зворотного зв'язку, використовуючи інформацію від випускників, роботодавців та дані ринку праці для впливу на зміст і стратегію освіти.

Іншим аспектом інтеграції тенденцій ринку праці в профорієнтацію є підтримка здобувачів фахової передвищої освіти з різним походженням, у тому числі з недостатньо представлених груп, сільських громад або економічно неблагополучних середовищ. Для таких студентів доступ до достовірної інформації про ринок праці та ефективного консультування не просто корисний – він може бути трансформаційним. Він пропонує спосіб надати знання та стратегії, які в іншому випадку могли б бути недоступними через соціальні чи економічні бар'єри. Таким чином, консультування з кар'єри, орієнтоване на ринок праці, також виконує важливу функцію сприяння соціальній рівності та інклюзії [9].

Існує емоційний та психологічний компонент цієї інтеграції. У світі, позначеному економічною невизначеністю, технологічними зрушеннями та геополітичною нестабільністю, студенти часто підходять до планування кар'єри з тривогою та сумнівами. Тому консультанти з питань кар'єри повинні бути не лише постачальниками інформації, але й наставниками, які можуть заспокоїти, допомогти студентам впоратися зі стресом, пов'язаним з кар'єрою, і провести їх через невизначеність. Людський елемент консультування – емпатія, заохочення та персоналізований підхід – залишається незамінним, навіть у середовищі, де все більше переважають дані.

Отже, врахування тенденцій ринку праці в процесі профорієнтації – це не просто інформування здобувачів фахової передвищої освіти про те, де є робочі місця. Йдеться про те, щоб забезпечити їх інструментами, мисленням і підтримкою для побудови повноцінної, адаптивної та сталої кар'єри у світі, що швидко змінюється. Заклади фахової передвищої освіти не лише виконують свою освітню місію, але й роблять значний внесок у розвиток гнучкої, інноваційної та стійкої робочої сили.

Список використаних джерел

1. Basil L., Orlov V., Pryhodii M. Professional development of vocational teachers in the context of society digitalization. In O. Blaha, I. Ostopolets (Eds) Exploring the

- digital landscape: interdisciplinary perspectives. The University of Technology in Katowice Press, Katowice, 2024. P. 796-818). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741638>.
2. Titova O., Luzan P., Mosia I. The concept of college teacher's professional competence development. In: O. Blaha, I. Ostopolets (Eds). *Exploring the digital landscape: interdisciplinary perspectives*. Digital Economy And Digital Society (DEDS2024). Academy of Silesia, Katowice, 2024. P. 819–829 <https://doi.org/10.54264/M036>.
3. Лозовецька В. Т. Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці: монографія. Київ: ІПТО НАПН України, 2012, 157 с. UPL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2950/1> (дата звернення 17.05.2025).
4. Випуск: Методичні засади оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: монографія / П. Г. Лузан, О. В. Лапа, А. А. Каленській та ін.; ред.. О. А. Тітова. *Інноваційна професійна освіта*. 2024. Вип. 8(21). <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-19-6/2024>.
5. Тітова О. А. Концепція розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. *Інноваційна професійна освіта*. 2024. Вип. 1(14). С. 367-371. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.1.14.365-369>.
6. Алексеева С. В., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Кузьмінська Л. Д., Орлов В. Ф. Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навч. посібник / за ред. Д. О. Закатнова. Житомир: «Полісся», 2019, 200 с.
7. Єршова Л., Гриценко І. Методика консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва у контексті реалізації цілей сталого розвитку. *Інноваційна професійна освіта*. 2024. Вип. 6(19). С. 176-198.
8. Байдулін В. Б., Ваніна Н. М., Гриценко І. А. та ін. Консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва для повоєнного відновлення економіки України: методичний посібник. Київ: ІПО НАПН України. 2023. UPL: <https://lib.iitta.gov.ua/738714/> (дата звернення 22.05.2025).
9. Гриценко І. А. Формування психологічної готовності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до вибору й реалізації професійної кар'єри. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. Вип. 15. С. 81-87.